

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

СОФІЯ

НЕ ЗАЛИШАЙ ОДНУ...

КНИГА 3

НЕ ЗАЛИШАЙ МЕНЕ
ОДНУ НАДОВГО...

КНИГА 4

НЕ ЗАЛИШАЙ ОДНУ...

КНИГА 3

Розділ

I

За цим довжелезним столом, який підковою огинав зал ресторану, Софія сиділа одна. Волошкова сукня звабно відкривала молочно-білі плечі. Пасмо золотавого волосся бавилося з маленьким рожевим вушком, наче випадково випавши з високо викладеної найкращою майстринею міста вибагливої зачіски. Вуста вишнево-червоним бантиком окреслювали веселу посмішку. Очі, зовсім сині, у колір сукні, сяяли сонячними зайчиками сміху, та на денці їх каламутно заліг смуток. Вона була одна...

Для чого ця сукня? Навіщо було три години сидіти в перукарні? Кому цікаві ті грайливі кучерики і пасемця? Ніхто ними не милується, нікого вони не чарують...

Вихор веселої музики підхопив усіх, хто сидів за довгим, багато сервірованим столом, усіх, хто сидів праворуч, ліворуч і навпроти неї. Кожен кавалер узяв під руку свою даму, і от уже безжурний, трохи п'яний натовп під наркозом вина і ритму пісні кружляв, стрибав, тупцював чи бодай переступав з ноги на ногу на майданчику, призначеному для танців.

Софія сиділа одна за цим клятим столом і удавала, що їй весело. Немов милуючись собою, відкинулася на спинку стільця, піднесла келих до вуст і дрібними ковточками пила шампанське, удаючи спрагу. Може, удати, що голодна, і з'їсти що-небудь? Не сидіти ж отак нерушно, як сосна на дикій півночі, пальма посеред пустелі чи одна з трьох тополь на Плющисі!

Десь в іншому кінці залу так само самотньо стовбичила ще одна постать — не сиділося і не танцювалося якійсь студентці. За чільним столом, де частувалося керівництвом, штурхала під бік ліктем чоловіка Ліза Семенівна. Їй було нудно і розважалася “залізна Ліза” в свій улюблений спосіб — висмикувала з бородавки волосини. Її сірий чоловік, затурканий і заляканий, сидів на краечку стільця і крадькома ковтав із чарки прозору рідину. Як же його звати? У місті його завжди бачили з авоськами і торбинками, з яких стирчали молочні пляшки, батони, звисали стомлено зів'ялі німечні зелені пасма молоді цибулі. “Мабуть, старий парубок чи розлучений,” — співчутливо зітхали услід бабусі, яким не випало щастя знайомства з його “залізною” дружиною. Ті торби відтягнули руки, мов орангутангові, до землі і зігнули плечі. Звичайно ж, не своєю вагою, що там для чоловіка кілька пляшок молока! Інший, понад усяку силу для людини, вантаж гнітив їх — ні розказати, ні переповісти...

Ліза цього вечора святково вбралася і зробила зачіску — зібрала волосся ззаду в хвостик і прикрасила пишним рожевим бантом. Одягнула зелений, захисного солдатського кольору, костюм.

Поки сусіди танцювали, вона прошипіла щось у вухо чоловікові. Той, озирнувшись, чи ніхто не бачить, почав перекладати канапки зі шпротами з тарілки у заздалегідь приготовану целофанову торбинку.

Софія відвела погляд. Як можна отак принижувати чоловіка! Та хто йому суддя! Сам кинув свою чоловічу гідність їй під ноги, отож терпи, пакуй канапки до торби, немов жебрак. Проте який не є, а чоловік. Отака собі Ліза, відьма відьмою, а от змогла, втримала біля себе чоловіка, виховує дочку і сина! А ти, Софієчко, гарна, немов ружа, сидиш отут, настобурчивши

шпички власних гордошів, — не підходь, вколю! — і пишаєшся невідомо чим сама-самісінька, нікому не потрібна. Усі парами, в гурті, а ти...

Десь із дна отієї каламуті піднімалися вже й сльози. Софія пильно стежила, щоб навіть слід підступної вологи не затьмарив штучних веселощів її погляду. Ні, нізашо! Їй весело! Добре! Радісно!

Ще б пак! Чому ж не тішитися! Сьогодні її перший справжній випускний вечір. Її перша група, отримавши дипломи, виходить у світ. Дорогі, улюблені діти, яких вона вчила свого предмету від початку до кінця — від другого до четвертого курсу.

Які ж вони гарні сьогодні: дівчатка у світлих — білих, блакитних, кремових сукнях, а Галочка — в рожевій, з такого ж кольору штучною квіткою у волоссі. Хлопці — у білих сорочках, краватках і піджаках, що ніяк не могли знайти собі зручного місця на напівхлоп'ячих іще, та вже дорослих, чоловічих, плечах. За два-три місяці на ці плечі ляжуть солдатські погони, підуть хлопчики до війська, вирости, по двадцять літ.

Смішні вони! Так намагаються бути солідними, триматися поважно. Так іще невміло, але хвацько ведуть під руку своїх дівчаток: Вовочка — малесеньку Нелю, Мирон — якусь незнайому, з педучилища, напевно, Андрій — після кожного танцю іншу, ніяк не складе собі ціни. А Орест... Ні, ні, не він — це його не випускають з рук, підхопивши з обох боків, Оксана і Руслана. Кого ж він вибере, нарешті?

Софія несамохіть замилувалася хлопцем. На ньому одному з усіх костюм сидів, як улитий. Сіро-сталевого кольору піджак і ледь темніша краватка дуже пасували до його очей. Сьогодні він отримав диплом із відзнакою. Розумний хлопчисько, хоч і з характером. Врешті, чому хоч... Просто з характером.

Відчувши її погляд, Орест підсів до Софії, налив у келих вино:

— За ваше здоров'я, Софіє Андріївно!

— Ні, за ваше щасливе майбутнє! Що плануєш робити далі, Оресте?

— Поїду до Києва, спробую вступити до інституту.

— Чому саме до Києва? Близьче інститутів немає?

— Там працює мій дядько, хірургом у клініці Амосова.
— Гадаю, ти теж мрієш стати хірургом?
— Ким завгодно, тільки не гінекологом! — засміявся Орест. — А якщо серйозно — спробую хірургом.
— Щастя тобі, хлопчику.

Вони підняли келихи. Дивно. От хлопчик уже і не хлопчик. Цілком дорослий — і думає, і говорить. Ще, правда, спалахують юнацьким рум'янцем щоки, м'якою дитячою хвилею лягає волосся, та очі уже чоловічі, і руки, і плечі. І погляд — чоловічий, дорослий. Коли ж це сталося? Сьогодні після вручення дипломів? Чи раніше, коли він ходив до своєї “нічної школи”? Не помітила. Педагог, називається.

Знову заграла музика. Серце тоскно защемило. Захотілося утекти з залу, щоб не сидіти знову самій під глузливими (а може, їй це тільки здалося) поглядами офіціанток. Орест підвівся, застібнув нижній гудзик піджака.

— Дозвольте запросити вас, Софіє Андріївно.

Софія радо підвелася йому назустріч. Що завгодно, хоч вальс, хоч польку, аби лише не залишитися поза святковою метушнею на паркеті танцмайданчика. Оркестр грав повільну мелодію, ніжну й довгу, мов шлюбна ніч. Освітлення у залі майже згасло, і пари, пригорнувшись, завмерли на місці, прислухаючись до музики власних сердець.

Орест повів Софію за руку кудись у саму гущавину люду. Навіть на високих підборах святкових черевиків Софія була на добрих півголови нижчою. Куди вони ростуть, ці хлопчиська! Поклала руку на широке, та ще по-дитячому тендітне плече. Відчула дотик його долоні. Це був не байдужий стандарт танцювальної позиції. Рука, що лежала на її талії, була живою. Вона жила усіма п'ятьма пальцями, владно, по-чоловічому, притягнувши до себе. Ця рука промовляла: “Мені начхати, хто ти там, викладачка чи ні. Зараз ти — звичайна жінка. Я танцюю з тобою. Я хочу відчувати твоє тіло. Тремти ж у моїх обіймах і не смій пручатися!”

Софія підвела очі і зустріла твердий, гарячий погляд сірих очей. Погляд, наче метелика голкою, пришпилив її до підлоги, знерухомив. “Ой, що ж з нього виросте! Як рано він усвідомив

свою чоловічу силу!” — подумала Софія і відкрила рота, щоб поставити хлопчиська на місце, та він випередив її:

— Не робіть мені зауважень, Софіє Андріївно, віднині я більше не студент. І не дитина. Давно вже не дитина.

— Шкода...

— Я ніколи й не був дитиною. Тільки ви цього не помічали.

— Ти так швидко ріс... — знизу вгору дивилася на нього Софія.

— Я поспішав, та все одно не встиг!

Його пальці, тонкі, довгі, сильні, з ідеальної форми нігтями, стиснули її руку до болю.

— Він скоро приїде? — сірі, немов захмарене небо, очі сяйнули якимось демонським блиском, а губи вигнули свої виточені лінії в уїдливі, гіркій посмішці.

— Хто?

— Ну, цей ваш... із Севастополя...

— Максим? Так, скоро. Якщо тебе цікавить — ми заручилися. За місяць одружимося.

Орестові пальці стиснули Софіїну руку ще сильніше. Вона ледве не скрикнула. Відчувши, що зробив боляче, Орест відпустив її руку. Потім знову схопив, притиснув пальці до вуст, видихнув: “Пробачте, я не хотів!” і вибіг з залу, залишивши просто посеред майданчика.

Софія мала б образитися, проте в погляді хлопця, яким він попрощався з нею, було стільки болю і невимовленої муки, що, забувши про власні колючки, вона побігла сходами наздоганяти втікача.

— Оресте, де ти?

Куди ж він, врешті, подався? Ще наробить дурниць, випив трохи.

У кінці коридора гримнули, впустивши подих крижаного повітря, входні двері. Холодний вітер, сіючи дрібний напівсніг-напівдощ ранньої весни, вдарив в обличчя. Неподалік на ганку в темряві блимнув вогник. Ламаючи тремтячими руками сірники, Орест намагався припалити сигарету. Так і не спромігшись перемогти в собі вчительку, Софія вирвала з його рук сірники й сигарети і пожбурила в калюжу. Торкнулася холодних

пальців, зазирнула в мокре, напевно, від дощу, обличчя:

— Орку, ну що ти собі надумав? Чим я тобі знову не догодила? Досить вже тих загадок!

— Які там загадки! Всім, всім ви мені догодили, Софіє Андріївно! Що не рік — то у вас новий кавалер! То одне весілля, то інше!

— Ну й що тобі до того? Я тебе питаю! Дивись у вічі! — вона вхопила його обличчя в долоні, відчувши ніжну шорсткість ще по-юнацькому гладеньких щік. — Не відвертайся! Ти що у нас, з поліції моралі? Хто дав тобі право втручатися у моє особисте життя?

Холодний вітер, завиваючи, сипонув їй в обличчя добрячу жменю вже не дощу, а снігу, боляче поколовши напіввідкриті плечі та спину гострими крижинками. Софія побити ладна була Ореста, та натомість тільки струснула, вхопивши за плечі, щоб у його голові все стало на свої місця.

— Я тебе питаю, чортів хлопчиську, відповідай!

Орест мовчав. Мовчки звів свій карбований профіль до неба, ніби просячи у нього підтримки. Чомусь розстібнув гудзики піджака.

— Я не хлопчисько, Софіє Андріївно. Я люблю вас. Я любив вас завжди, усі ці два роки, коли ви ставили мені двійки, лаяли. Коли ви то розлучалися, то заручалися, я любив вас.

Орест зняв піджак і загорнув у нього Софію. Вітер раптово стих, і слова хлопця лунали над містом урочисто й тихо:

— Я любив вас, коли ви світилися від щастя, приїхавши з Києва, коли плакали за своїм коханим у чорних окулярах. Я залюбки помер би тоді, щоб ви плакали отак за мною!

Софія враз збагнула, що стоїть, пригорнувшись мокрою щокою до грудей цього дивного хлопчика, відчуває нагріте тепло його тіла вбрання і кільце рук, які обвивають її ніжно і радісно, мов немовля. Чує його голос, теплий і зовсім не колючий. Він розчиняється десь у її волоссі.

— Пам'ятаєте, як ви вчилися грати на гітарі? Як я переставляв ваші неслухняні пальчики по струнах і показував най-

складніші акорди, щоб ви якнайдовше не могли їх вивчити! І співав тільки для вас. А ви нічого не помічали і не розуміли!

— А якби й помічала? — сумно усміхнулася Софія. — Чи не досить мені було своїх проблем?

— Авжеж! Де ж вам думати ще й про якогось хлопчиська! А я ходив за вами, мов пришитий. На заняттях очей не зводив! Ви помічали, не заперечуйте. За вами так цікаво спостерігати! Ви так смішно супите брови, коли викликаєте когось до дошки! Наче теж хочете здатись старшою. А в лікарні, коли слухаєте серцебиття дитинки, завжди прикушуєте нижню губу!

— Справді? — здивувалась Софія. — Ніколи не помічала.

Орест повернувся спиною до напряму вітру, який знову здійнявся, затуляючи її плечима від різких поривів.

— Ви нічого не помічали, дорога моя вчителько...

Софія отямилася. Звільнилася від його рук. Вчителька. Дорога...

— Оресте, ходімо в зал, застудишся.

Коли вони повернулися на танцмайданчик, оркестр знову грав повільну мелодію, і ніхто не помітив, що до танцюючих приєдналася ще одна пара. У волоссі Ореста блищали краплинки дощу, одяг був трішки вологим. Софія провела рукою по білявій хвилі його чуба. М'яке, слухняне дитяче волоссячко. А вдача?

Дивно. Всього кілька хвилин — і він вже не чужий і не дивний. Одразу стало зрозумілим усе: і раптові спалахи гніву, і колючі погляди, і чатування під вікнами, і різке несприйняття Череватька. Ревнощі, голубе, ревнощі... Софія зрозуміла і пожаліла. Сьогодні його вечір, його свято. Хай цей день залишиться святковим у його пам'яті. Все одно завтра поїде. Забуде. Більше ніколи вони не зустрінуться. Зостанеться в пам'яті оповита романтичним ореолом любов до викладачки з освідченням під дощем.

Хто в юності не закохувався у вчителів! Софія й за собою знала такий гріх: у школі німо закохалася у вчителя математики, в інституті — у викладача травматології. Приємний спогад — не більше.

Танок закінчився. Орест провів Софію до столу. Сів поруч.

— Біля вас місце вільне?

— Так, Оресте, звільнилося, сідай.

Місце й справді звільнилося. Юлька, яка попервах сиділа праворуч від Софії, захопилася жвавою бесідою з Василем, і вони в перервах навіть не підходили до столу, а згодом взагалі кудись таємниче зникли.

Опівночі веселощі досягли кульмінації. Музику перебивали вибухи реготу — знаменитого, оповитого легендами реготу Гарматного. Реготу, від якого гасли свічки, тремтіли шибки й здивовано Perezиралися люди. Директор від душі розважався, раз у раз запрошуючи до танцю то студентку, то викладачку. Скинув піджак, краватку, засукав рукави сорочки і, розбризкуючи краплі поту, гамселив паркет ногами, аж підносячи у повітря партнерку. Студенти вищали від захвату, викладачі знизували плечима, а дружина, руденька пампушечка з манерами сільської продавщиці, і сама не дармувала, втинала польки з гудзом, викрутасом і вихилясом.

Поки директор інтенсивно розважався, завуч, навпаки, сидів у куточку, тихенько покльовуючи носом. Як не стерігся сам і як не стерегла його дружина, все-таки перебрав мірку, і тепер, непевно переступаючи ватяними ногами, Костик, також з викрутасом і вихилясом, просувався до виходу, ховаючи очі, в марній надії на те, що чортик прикриє його хвостиком.

Орест налив Софії вина. Сам пив тільки воду.

— Смішно це, правда?

— Що, Орку?

— Та... ці слова мої. Я смішний, закоханий хлопчисько. Скільки їх у вас вже було, і скільки ще буде... А у мене це вперше.

— І у мене. Не треба так... Почуття потрібно шанувати незалежно від того, розділене воно чи ні.

— Зараз ви скажете, що дуже мене любите... як сина... як брата... Що у мене це тимчасово, що всі закохуються в юності, а потім це минає...

Софія поглянула на нього з подивом:

— Ти чарівник, Оресте. Думки читаєш?

— Просто знаю вас. А читаю не думки, а книжки. В художній

літературі такі випадки часто описують: він її любить, а вона ні...

— Ну, якщо ти все й так знаєш, я краще мовчатиму!

— Софіє Андріївно, я вже зовсім не маленький, мені двадцять виповнилося, якщо ви забули. Я любитиму вас завжди. Зачекайте ще трохи. Я закінчу інститут, стану лікарем, як ви...

— А я за той час посивію...

На щастя, цю розмову, яка невідомо куди б їх привела, перервав Вовочка:

— Софіє Андріївно, дозвольте запросити...

— Вовко, згинь! — процідив крізь зуби Орест.

— А ти що, всі танці замовив у Софії Андріївни? — кинув йому через плече неймовірно гарний у чорному до чорного чуба костюмі Вовочка і повів Софію в коло.

Музика, музика... Вальси, польки, замріяні блюзи... Софії більше не довелося сидіти, коли всі інші танцюють. Чудовий вечір. Але більше ніколи вона не піде в ресторан, в гості, будь-куди одна! Ніколи, нізащо! Тільки з чоловіком. І вона матиме його зовсім скоро. І такого, що всі навколо зойкнуть від захвату!

Очікувана телеграма прийшла несподівано. “Іду. Зустрічай. Максим”.

Один із травневих днів у проміжку між 1 і 9 травня мав стати днем їхнього весілля.

Жодних урочистостей з цього приводу не передбачалось. За обопільної мовчазної згоди вирішили тихенько піти в РАГС, розписатися і утекти з дому, залишивши батьків відзначати за святковим столом факт їхнього породичання.

Софія зустріла Максима біля трапа літака. Поїздом він їздити не любив, надто багато часу це забирало. Майбутній чоловік майже біг їй назустріч.

— Привіт! Ну як, не передумала?

— Поки що ні! — засміялася Софія. — А ти?

— Та як бачиш. Батьки приїдуть післязавтра поїздом.

Вони попростували до автобуса, не дуже маючи про що говорити — спільних проблем тимчасом не було.

Ніч перед весіллям провели, як належить молодим — у різ-

них кімнатах.

Софія заснула над ранок. Не давали спокою думки, що, немов гирки на шальки терезів, падали обабіч якоїсь стрілки в мозку, відхиляючи її то праворуч, то ліворуч, то в бік “Так”, то в протилежний.

“Навіщо це тобі? Невже ти його любиш?” — падала вагома чавунна куля сумніву і відхиляла стрілку до позначки “Не треба, не роби цього”. “Йому ще довго вчитися, а потім долати довгий шлях, щоб стати кимось. Він не зможе забезпечити сім’ю матеріально,” — падали на ту саму шальку величенькі і важкі кульки.

“Зате він милий, приємний мені, не завдає прикрощів!” — ці маленькі й легенькі кульки на протилежну шальку ніяк не могли зрівноважити терези. “Я тепер непогано заробляю. Візьму поки що матеріальне забезпечення сім’ї на свої плечі. Моєї платні вистачить на трьох. А потім вивчиться, почне “рости”, матиме добру посаду, добру платню. Буде великим начальником, годуватиме мене, одягатиме! У нього є організаторські здібності, і голос командирський!” — падала на шальку “Так” ще одна куля, трохи важча за попередню.

“Але ж він розмовляє російською і українською вчити не хоче!” — “Нічого, мине час, навчиться. Зате його батьки порядні люди. Стосунки в сім’ї, здається, дуже добрі. От нам би так у їхньому віці! Щебечуть, як молодята! Добра ознака. Якщо син бачить з боку батька добре ставлення до матері — це виховує в нього таке ж ставлення до майбутньої дружини” — ця куля зрушила терези, і стрілка почала помаленьку хилитися в інший бік.

Тут Софія згадала порожні, самотні вечори, тишу яких неспроможний був заповнити навіть телевізор, випускний, і себе одну-однісіньку за довгим столом, глузливі (чи так їй здавалося) погляди оточуючих, підозри законних дружин (ще відіб’є благовірного), і важезна куля впала на шальку “За” — “Не хочу більше бути одна! Не хочу більше бути одна!! Не хочу більше бути одна!!! Хочу сина”. Стрілка прикипіла до сектора шкали “Так”.

Це сталося зовсім буденно. Заклопотана жінка, примостив-

ши на краєчку захищеного паперами столу їхні паспорти, поставила штамп, записала прізвища в журнал, тицьнула пальцем, куди поставити підпис. Буркнула: “Вітаю”, і новостворена сім’я, ще зовсім не відчуючи себе одним цілим, відійшла від столу. Жінка гукнула вслід: “А обручки? Обручки ж не забудьте. І поцілуйтеся!” Поки Максим шукав у кишені обручки і тремтячими чомусь руками одягав Софії на палець, господиня кабінету, в якому роздають подружнє щастя, вже готувала папери для наступних потенційно щасливих. А може, заповнювала свідоцтво про розлучення чи смерть, це також її робота.

Взявшись за руки, молодята вийшли на сонячний майдан у центрі Тернополя. Травнева зелень клумб навколо пам’ятника Леніну віддано посміхалася гранітним п’ятам вождя світового пролетаріату. Якийсь, либонь, жартівник примусив горопашного Володимира Ілліча служити гранітною ілюстрацією хибного втілення непоганої за суттю ідеї безкоштовного навчання. Кам’яну ліву руку він тримав у кишені, в якій, на думку городян, було непорожньо, а простягнутою уперед (за задумом, кудись у комунізм) правицею вказував на монументальну будівлю адміністративного корпусу медичного інституту. Дотепники це тлумачили в такий спосіб: “Матимеш у кишені, то вчитимешся отут!” Виходячи з такої логіки, по кам’яному Іллічеві потрібно було б поставити біля кожного вузу, хіба що різних за розмірами кишені. Звичай вимагав, аби молоді пари залишали вождеві свої весільні букети, та ні Максим, ні Софія не мали на те настрою, отож, ображений Ілліч недорахувався квітів, а нове подружжя, весело перезирнувшись, ледь не вистрибом побігло додому.

Попри свій намір відсвяткувати подію щоякнайскромніше, мати Софії не стрималася і наварила-напекла, як завжди у їхній гостинній оселі велося ще за життя батька, повну програму салатів, гарячого, холодного й солодкого. Максимові батьки на такий прийом не сподівалися, звикли жити скромніше. Свати одразу знайшли спільну мову і проти наміру дітей зникнути і відсвяткувати перший день подружнього життя удвох не заперечували:

— Вони так рідко бачаться! Кілька днів — і Максим мусить повертатися до Севастополя на навчання.

Спочатку в автобусі, а потім дорогою до оселі Софія скося позирала на Максима, наче бачила його з нового, несподіваного боку. От і вирішено. От і сталося. Цей чорнявий вусань — її чоловік. Вони житимуть разом. Спатимуть удвох. Снідатимуть і вечерятимуть удвох. Удвох вирішуватимуть, якого кольору шпалери клеїти у вітальні, кого запросити на новорічне свято, куди поїхати у відпустку. Удвох вирішуватимуть, як назвати сина... Все удвох...

А раптом не вдасться? З Ігорем було простіше. Всі рішення приймав нібито він, а реально проблеми розв'язувала здебільшого Софія, тому й чинила часто на власний розсуд. А за два роки самостійного життя й зовсім звикла вирішувати все сама, не покладаючись на інших.

Розділ

II

В поїзді Вікторія завжди займала верхню полицю. Зі студентських часів любила усамітнитися на цьому ближчому до неба рівні й перегортати сторінки думок і мрій, залишивши унизу традиційні в поїзді випивку-закуску, варені яйця, смажених курчат, котлети й солоні огірки.

Альбертик бігав по вагону, стромляючи голівку в каштанових кучериках у кожні прочинені двері. Рум'яні щічки та посмішка вустоньок херувимоподібного хлопчика приваблювали з першого погляду, і пасажери, позбавлені інших утіх, окрім цікавої чи не дуже бесіди, охоче попервах запрошували його до свого купе, розпитували, як звати, хто мама-тато, чи ходить до школи, пригощали яблучками-цукерочками, та коли надміру допитливе й незакомплексоване дитя починало пхати носа у кожную шпарку й хапати зі столу шматки, що видавалися найсмачнішими, гостинність дядечок-тітоньок раптово зменшувалася. Коли її рівень досягав критичної межі, вони обертали херувима личком до дверей, а відтак, ляснувши по кругленькому задкові із силою, прямо пропорційною надокучливості дитини, випроваджували, не пропонуючи прийти вдруге.

Поїзд “Львів-Ленінград” вже залишив позаду землі України, де усе, що не ліс, було полем, жоден метр родючої землі не дармував. Почалися нескінченні ліси білоруського партизанського краю. Зелень за вікном заспокоювала і не відволікала

від думок. А думати було про що. Зовсім недавні, ще гарячі спогади пекли душу і примушували перевертатися з боку на бік на вузькій вагонній полиці.

Згадала, як кілька місяців тому отак самісінько, на верхній полиці, думала думу, під'їжджаючи до тоді ще майже чужого міста і майже невідомого майбутнього.

Коли поїзд прибув на станцію, Ленінграда не видно було за зливою. Суцільна стіна води стояла за вікном вагона. Провідник не відчиняв дверей, перечікував дощ. Станція кінцева, поспішати нікуди. На пероні порожньо — ті, що зустрічали, і ті, що від'їжджали, поховалися під дахом вокзалу. Спакувавши речі, Вікторія дивилася крізь залиту водою шибку, вгадуючи знайомі обриси будівель міста, в якому вчилася, міста, яке так любила, і де відтепер житиме. Злива не вщухала. Потоки води стікали з перону вниз, на колію. Здавалося, поїзд от-от перетвориться на пароплав і попливе. Враз на пероні з'явилася постать високого чоловіка під величезною парасолькою і з таким же величезним букетом квітів. Він безстрашно крокував по калюжах, зазираючи у вікна вагонів.

“Валеріан! Валерчик!” — німо прошепотіла Вікторія. По її обличчю чомусь заструменіли сльози. Не від жалю, ні — самотня постать під дощем не викликала жалощів, навпаки, поли плаща, розвіяні вітром, надавали чоловікові схожості з птахом, здатним накрити своїми крилами і захистити від дощу увесь світ. Не від жалю — від щастя.

Валеріан Альбертович, нарешті, побачив її крізь шибку. Вікторія помахала йому рукою. Підняла сина, щоб він міг побачити. Альбертик невдоволено пхикнув, випрочався з рук матері і побіг у купе.

Валеріан Альбертович й собі хотів помахати у відповідь, та мав зайняті руки. Нарешті злива припинилася. Якись залишкові краплі ще викапували з хмари, та це вже нікого не лякало. Провідник відчинив двері вагона, протер шматинкою поруччя. Пасажири один по одному сходили на ленінградську землю.

Валеріан Альбертович відшукав поглядом високу молоду жінку з каштановим волоссям між людьми, які юрмилися в тамбурі, і проштовхався до самих дверей. Знову усвідомив,

що йому бракує рук, аби допомогти їй вийти з вагона й узяти речі. Зовсім не так, як уявляв він собі безсонної ночі, отримавши телеграму про приїзд, зовсім не так урочисто, а поспіхом, кваплячись, у безладній метушні перону, вхопив валізи й допоміг вийти з вагона спершу опецькуватору хлопчикові, дуже схожому на Вікторію, потім їй самій.

Час зупинився. Його Віта, його Віточка, зовсім така, як у мріях і снах... Її очі, її вустонька... Її довге хвилясте волоссячко, що розсипалося по плечах аж до пояса. Її чомусь мокре личко...

— Мужчина, чого ви стали, не даєте людям вийти! Вдома будете розглядати свою дочку і внука! — грубо повернув його до дійсності провідник.

Валеріан Альбертович поставив речі на мокрий перон. Дощ знову посилювався.

— Віто, це тобі! — віддав, нарешті, квіти і насмілювався поцілувати. Вікторії дуже хотілося обняти його, припасти до грудей і по-баб'ячому заголосити: “Нарешті, нарешті ми разом, любий, коханий мій! Як довго я тебе не бачила! Скільки вистраждала, виношуючи й народжуючи без тебе твоє дитя, скільки сорому і болю витерпіла! Скільки сліз виплакала, живучи з хорошим, добрим, золотим, але нелюбим чоловіком. От він, твій син! От вона, я! Нарешті ми разом!”

Нічого цього Віта, звичайно ж, не сказала. Вона відповіла на поцілунок і обернула Альбертика, який рахував вагони поїзда на протилежній колії, обличчям до батька:

— А це Альбертик.

— Добрий день, дядьку! — чемно сказала дитина і простягнула дядькові руку для привітання, бо ж саме так вітаються чоловіки.

По обличчю Вікторії побігли струмочки дощу, і Валеріан Альбертович знову відкрив свою “сімейну” парасольку, під дахом якої знайшлося місце всім: і йому, і Вікторії, і Альбертику, і валізам. Нарешті все стало на свої місця: Вікторія отримала квіти, батько родини заховав усіх від дощу, підхопив валізи, мати узяла за ручку сина, і зразкова родина попростувала до виходу з вокзалу.

На стоянці їх чекала машина — знайома Вікторії “Волга”.

Машина знайома, навіть такого ж кольору, але не та сама. Помітивши її здивований погляд, Валеріан Альбертович зауважив:

— Придбав минулої осені. Більше п'яти років одну машину використовувати не варто, багато клопоту з ремонтом. Сідайте, поїдемо додому.

Вікторія звично хотіла непомітно шмигнути на задне сидіння, щоб “не світитися”, та збагнула, що часи змінилися, і сіла поруч з водієм, попереду, на місце господині.

Всередині панувала чистота, наче в операційній. Пахло новою машиною. Вікторія відчувала певну незручність через свої мокрі черевики, які потребували ремонту і не пасували до цього новісінького, з голочки, автомобіля. Та яке це мало значення! Вона їде додому! Усе навколо тепер належить їй: ця машина, що, тихесенько сопучи двигуном, несе їх проспектом, і цей проспект, і місто, усі його вулиці, палаци, мости й пам'ятники належать їй! І цей чоловік зі шляхетною сивиною також тепер належить їй! Його руки, що лежать на кермі, кермуватимуть віднині їхнім спільним життям.

— Ми приїхали! — урочисто виголосив Валеріан Альбертович, зупинивши авто біля під'їзду будинку. Цей будинок Вікторія чудово знала, але ніколи не відчиняла важких, дубових дверей з мідними клямками. Тепер вони гостинно прочинилися: заходь, господине!

Господиня з букетом запашних троянд урочисто ступила на першу мармурову сходинку. Альбертик затупотів ніжками попереду. Валеріан Альбертович гримнув дверцятами “Волги” і по-молодечому рвучко побіг угору, щоб відчинити двері молодій дружині і, як годиться, перенести через поріг.

Вікторія повільно крокувала, уявляючи себе королевою. Колись ці сходи, напевне, були вистелені килимом, але й тепер це був гідний вхід до палацу: трохи витертий безліччю ніг мармур не втратив своєї шляхетності. Пишноти додавало дубове поруччя, яке підтримували мініатюрні чавунні колони, переплетені чавунними ліанами. Мешканці будинку вже давно не звертали уваги на ці витвори мистецтва, та Вікторія милувалася ними, немов у музеї. І цими сходами вона ходитиме щодня!

— Мамо, мамо, ходіть сюди, дядькові погано! — вивів її

зі стану урочистого споглядання голос Альбертика. Вікторія миттю вибігла на третій поверх. Біля дверей стояв, спершись до стіни, блідий, немов мармур сходів, Валеріан Альбертович.

— Валерчику, любий, що з тобою? — вхопила його руку, намацуючи пульс, Вікторія.

— Вибач, Вітусю, не розрахував свої сили. Ключ у правій кишені плаща, відчини, — тримаючись за серце, вимовив синіми губами Валеріан Альбертович.

Вікторія знайшла ключа, відімкнула двері. Допомогла господареві зайти до помешкання. Занесла речі.

— Сюди, Віточко, — показував їй дорогу у величезній незнайомій квартирі Валеріан Альбертович. — У кабінет...

Він ліг на диван, звично поклавши під язик таблетку. “Навіть не валідол, нітрогліцерин,” — професійним оком зауважила Вікторія.

— Валерчику, як тобі? — гріла його холодні руки, приклавши до вуст. — Розхвилювався... Вже краще?

Вона вдивлялася в риси дорогого обличчя і порівнювала його з образом восьмилітньої давності, який носила в серці всі ці літа. Час, пережите горе, самотність наче іще більше ушляхетнили його, додали гідності. Посивів... Побільшало зморщок... Борідка, яка тоді була викликом моді, тепер цілком відповідала віковій, посаді й кількості сивини. Вікторія провела долонею по густому їжачку коротко підстриженого, майже геть білого волосся, по ретельно виголеній щоці. Валеріан Альбертович узяв її руку, притиснув пальці до вуст:

— Вітусю, дівчинко... Скільки я мріяв про цю хвилину... Як зустріну тебе з квітами, приведу в дім. Скажу: “Господарюй, господине!” Перенесу на руках через поріг... — перевів подих. — Старий став, Віточко. Хіба я тобі пара?

Знизу вгору він поглянув у личко свого янгола. Знайшов сили посміхнутися:

— У тебе туш потекла, Шамаханська царице...

— А ви б, дідусю, менше таке помічали, як такі вже старі, сліпі й немічні! — грайливо вдарила його по носі пальчиком Віта, зітхнувши з полегшенням — минулося.

— Хто тут старий і немічний? Я? Ну, начувайся! — зірвався

з дивана Валеріан Альбертович і ухопив Вікторію в обійми.

Здалеку долинув дзенькіт розбитого скла. У цій величезній квартирі все було далеко.

— О, це вже Альбертик відмітився! — Вікторія випурхнула з рук Валеріана Альбертовича.

— Сину, де ти?

— Я тут, на кухні, мамо! — долинув, наче з-за моря, голос сина.

— А де у нас кухня? — запитуючи, глянула в очі господареві цього палацу Вікторія.

— Господині годилися б знати! — посміхнувся і повів її за руку володар усіх дібр розкішного помешкання.

На кухні, завбільшки з вітальню у так званих квартирах так званих будинків так званої новітньої архітектури, повзав по підлозі, збираючи шматочки того, що кілька секунд тому було горнятком, нащадок господаря і спадкоємець отих дібр, перелякано зазираючи знизу вгору не так матері, як дядечкові у вічі. Факт був вартий подиву: вдома хлопчик трошив посуд мало не щодня, та жодних спроб прибирати за собою ніколи не робив.

— Що ж ти розбив, чудо горохове! — зойкнула Вікторія, піднявши уламок старовинної порцеляни з клеймом відомого майстра на денці. — Їй же сто років, не менше!

— Сто тридцять! — виправив її Валеріан Альбертович.

— А, то вона така стара? Годі не страшно! — підвівся з підлоги нащадок. — Я злякався, думав, з нового сервізу!

Всупереч очікуванню, Валеріан Альбертович зовсім не розлютився через втрату дорогої старовинної речі. Його більше схвилювала реакція хлопчика.

— Ходи-но сюди, бешкетнику!

Валеріан Альбертович сів біля дубового, в російському народному стилі, столу, узяв з рук сина уламки.

— Ось, поглянь, це — старовинна порцеляна. Тепер таких сервізів не роблять. Їх у світі залишилося, може, з десятків, і то в музеях. У нашій сім'ї це дорога реліквія, з таких чашок пили чай іще мої дідусь і бабуся. Колись у нас був цілий сервіз, а тепер залишилося тільки дві чашки.

— А де решта?

— Решту розбив мій батько, як був маленьким, і я.

— І ви також били чашки?

Альбертик зітхнув з полегшенням. Виявляється, цей сивий дядько з борідкою теж бив посуд!

— Я ж не навмисне! Я захотів пити і узяв горнятко...

— Знаєш, Альберте, горнята для того й існують, щоб з них пити чай чи воду. Інколи вони б'ються. Прикро, але так буває, нічого не вдієш. Проте намагайся бути обережнішим.

Хлопчик крутив у руках уламки:

— Може, я спробую склеїти? Вона ж не зовсім розбилася...

Вікторія не йняла віри власним вухам: щоб її син щось хотів зробити сам? Дива!

— Добре. Альберте, давай зберемо всі шматочки і спробуємо склеїти горнятко. Пити з нього чай вже не можна буде, та пам'ятка залишиться. До речі, ти, здається, хотів пити?

Валеріан Альбертович дістав з холодильника маленьку пляшечку з написом “Пепсі-кола” і налив до іншого, також гарного, але нового горнятка:

— Пий, друже!

Альбертик видудив коричневий солодкий напій з бульками.

— А можна ще?

— Можна!

Альбертикові починало подобатися це чудове місце, де в холодильнику вдосталь пляшечок з коричневою шипучкою, яку він куштував лише раз чи два в житті, та й то потрошку, щоб вистачило усім. А тут — досхочу!

— Мамо, а їсти ми скоро будемо? — насмілився нагадати про відчуття неприємної порожнечі в шлунку хлопчик.

— Ну, господине, берись до роботи! — обвів руками кухню Валеріан Альбертович. — Щойно закінчив ремонт, до твого приїзду. Все за останнім словом техніки, все, щоб тобі було зручно!

Вікторія оглянула свої володіння. Дві стіни займав різьблений, зі справжнього дерева, кухонний гарнітур — шафки, столики, скриньки. Мийка, плита з витяжкою, величезний, кремового кольору, в тон світлого дерева, холодильник. Ще якась біла шафка з кнопками.

— Мікрохвильова піч, — пояснив господині призначення шафки і кнопочок втішений враженням професор.

У протилежному кінці кухні стояв дубовий стіл, оточений дубовими стільцями, заздалегідь накритий на три персони.

— Віто, обід вже готовий, доведеться тільки розігріти.

— А хто це все приготував? Кривенька качечка?

— Ні, — засміявся господар, — Регіна Олександрівна. Вона давно веде наше господарство. Якщо ти не проти, буде допомагати й далі.

— Хіба ти сумніваєшся в моїх господарських здібностях? — удавано образилася Вікторія.

— Ні, ні, звичайно, але ти матимеш багато роботи, боюсь, часу на котлети і салати не залишиться.

— Якої роботи, Валеріане? — не в змозі подалати вірус цікавості, запитала Вікторія.

— Потім, потім про це. Спочатку пообідаймо, я вже добу ані рісочки в роті не мав, хвилювався...

Вікторія поставила на стіл вже готові, у кришталевих салатницях, салати, заливне м'ясо, рибу. Розігріла бульон, печеню. Окремо, на верхній полиці холодильника, пишався кремовими квітами торт, прикрашений ще й апельсиновими дольками. Видно було, що до зустрічі тут готувалися заздалегідь.

— Валеріане, Регіна Олександрівна — чудова господиня.

— Вона дуже зраділа, дізнавшись, що ти приїдеш.

— Хіба?

— А от уяви собі!

— Не дуже уявляю. Якщо вона давно у вас працює, добре знала... твою дружину... — Вікторія затнулася перед тим, як вимовити ім'я покійної господині, — чого ж їй радіти?

— Побачиш при зустрічі!

Сіли до столу. Валеріан Альбертович їв мало. Не зводив погляду з Вікторії. Зате Альбертик спустошував тарілки, загрибаючи виделкою, ложкою, допомагаючи собі руками. Його гострі білі зубки перемелювали їжу, смачну й красиву, наче жорна млина.

— Альбертику, їж, будь ласка, акуратніше, — обережно зауважила Вікторія, коли син, вже зовсім звикнувши до обста-

новки, голосно плямкаючи, запихав до рота шматок свіжого помідора. Де його узяли цієї весняної пори? Шматок зовсім не відповідав розмірам дитячого рота, і юний нащадок професора Аршавського заштовхував його туди пальцем, наче м'ясо в м'ясорубку, притримуючи, поки зуби перемелють соковитий червоний бік.

— Пусте, навчиться, — поблажливо усміхнувся батько, милуючись рожевими щічками, каштановими, як у матері, кучерями і брудненькими, в майонезі і сокові помідора, пальчиками сина. Згадав власне дитинство: ой, дісталось б йому від матері за такі манери!

Його син. Альберт Валеріанович Аршавський. Його кров. Спадкоємець його імені. Це ж збожеволіти від щастя можна! На шостому десятку, вже зневірившись у можливості чуда, отримати від долі такий подарунок. Син. Гарний, немов ангеля! Туті щічки, рожеві губенята, сині, це вже від них, Аршавських, очі! Такий розумний і самостійний хлопчик.

Скільки втрачено! Він, батько, не пестив його маленькі п'яточки, не купав його в череді й любистку, не прав пелюшки й повзунята, не купував іграшок... Йому не довелося зазнати цих простих радощів. Та скільки іще попереду! Цей хлопчик матиме такого татка, який і не снився жодній дитині! У нього буде все необхідне і в десять разів більше, ніж необхідно. За всі оті роки, упродовж яких Віточка, відмовляючи собі в усьому, виховувала його сина, він поверне їм обом свою невитрачену любов, свою ніжність. Він оточить їх таким піклуванням і увагою, що ні Альбертик, ні юна господиня його дому ніколи не згадають цих важких років, забудуть людину, яку син називав своїм батьком, а Віточка — чоловіком.

— Валеріане, а де ж Герда? — згадала Вікторія про ще одну мешканку квартири.

— Зараз я її випущу.

Від'їжджаючи на вокзал, Валеріан Альбертович зачинив Герду в кімнаті покійної дружини — раптом хлопчик злякається собаки, — а за клопотами забув. Коли Герда увійшла до кухні і на знак привітання лизнула руку Вікторії, яку пам'ятала

зі спільних прогулянок, Альбертик аж підскаочив на стільці:

— Мамусю! Собака! Справжній собака!

Дитина зачудовано дивилася на пухнасту, горду колі.

— Можна її погладити? — із цим запитанням хлопчик звернувся до господаря.

Лише Вікторія, яка знала свого сина, могла оцінити ступінь його поваги до Валеріана Альбертовича. А малий бешкетник, який ніколи ні в кого не питав дозволу, справді ставився до цього сивого дядечка, немов до арабського шейха. Ще би — це ж він володар усього цього щастя, яке несподівано звалилося на його кучеряву голівоньку, смачно прокотилося по піднебінню, м'яко залягло в шлунку. Щастя булькало в скляному, не кришталевому і не порцеляновому вже, з огляду на дивовижну хлопчикову здатність розбивати все, що може розбитись, келиху. Щастя жовто круглилося помаранчевими боками у нижній скринці чарівної шафи, сповненої усілякої смакоти. Щастя пухнастилося у мудрих очах нового хвостатого друга... Друг, власне, подруга, благородної крові Герда, повела малого знайомитися з їхніми тепер спільними володіннями.

Вікторія прибирала зі столу. Валеріан Альбертович у міру власного вміння допомагав. Це виходило в нього не дуже вправно.

— Віточко, боюся, сьогодні з мене більше клопоту, ніж користі.

— Валерчику, як серденько? — приклала руку до його грудей.

— Відколи у мене з'явилася ти і мій син, жодні хвороби більше не страшні, — відбувся жартом професор. — Ходімо, подивися, яке гніздечко я звив для своєї ластівочки!

Він повів молоду господиню спочатку в найближчу до кухні кімнату — ванну, що світилася біло-блакитними угорі і синьо-сапфіровими унизу кахлями, виблискувала новими кранами.

— Все новісіньке, місяць тому закінчили ремонт! Квапилися до твого приїзду! — похвалився господар.

У вітальні, яку Вікторія вже знала з опису Софії, серед картин на стінах вона не помітила портрета Софії Венедиктівни. Питати не випадало.

Кабінет професора. Все, як при дідові Валеріана Альбертовича — стіл, шафи з книжками, шкіряний диван. З нових речей — портативна друкарська машинка. Полиці з науковими книжками й журналами — російською, англійською, французькою, німецькою мовами.

— Ти що, усі ці мови знаєш? — захоплено глянула на Валеріана Альбертовича Вікторія.

— Ні, люба, не такий я вже й розумний. Розмовляю лише англійською, трохи німецькою, з французької та іспанської перекладаю зі словником.

— А ще?

— З італійської, але зовсім трішки.

— А з японської?

— Ні, це вже занадто. Ієрогліфи не для мене!

— Невіглаسه ти мій коханий! — Вікторія пригорнулася до його плеча.

— Ходімо, Віточко, покажу тобі нашу спальню.

Після важкого дерева і темних шпалер вітальні й кабінету Вікторії здалося, що вона потрапила до іншого світу, світлого, біло-рожево-золотавого: білосніжні стіни й стеля, рожева піна гардин, білий арабський гарнітур із золотистою оздобою, рожевий килим, покривало на широченному подружньому ліжку, рожевий пуф біля дзеркала над туалетним столиком з новими, невідкоркованими, пляшечками і коробочками в целофані.

Втішений захватом, щоб доповнити враження, Валеріан Альбертович дістав з шафи і кинув на ліжко рожевий, з білою облямівкою, пеньюар. Напівпрозора тканина м'яко впала з його рук. Вікторії здалося, що тканина ожила й хижо заворушилася — пеньюар був дуже схожий на той, в якому вона починала свою кар'єру у Львові, в будинку Елли Валентинівни. Швидше відчувши, аніж побачивши хмарку на обличчі коханої, професор занепокоївся:

— Тобі не сподобалося? Можемо придбати інший. Я вибрав цей, бо він за кольором дуже пасував до... — він обвів рукою кімнату. — Я уявив, як ти вранці встанеш, одягнеш це рожеве диво...

— І принесеш мені каву до ліжка...

— Ні, ні, кохана, кави мені не можна. Та й варити її ти, напевне, не вмієш...

— Ну звичайно, куди нам проти вас, столичних, ми селюхи репані... — засміялася Вікторія.

— А тепер — головне. Дитяча. Клич сина, нехай приймає роботу!

— Альчику, ходи до нас!

Альбертик у супроводі Герди вийшов із кімнати покійної господині.

— Дивись, це твоє!

Хлопчик зайшов до порівняно невеличкої кімнатки. На перший погляд — нічого особливого: ліжко в кутку, письмовий стіл під вікном, полиця з книгами, ще одна, порожня полиця, шафа. Альбертик задоволено, але без особливих емоцій роззирався навколо. Професор, таємниче підморгнувши, вказав на дверцята шафи:

— Відчини!

Альбертик повернув ключа в замок, відчинив і зойкнув: дві полиці були щільно заставлені маленькими легковими машинками — мініатюрними копіями справжніх. Задоволений реакцією, Валеріан Альбертович усміхнувся:

— Це моя маленька таємниця. Збирав довгі роки, звозив з усіх усюд. Тепер вони твої. Володій!

— Які вони гарні! Валерчику, подивися, і дверцята відчиняються... — крутила в руках одну з іграшок Вікторія.

— І капот піднімається. Точна копія.

— Машинки... Та ти сам іще хлопчик! — погладила Валеріана Альбертовича по щоці Вікторія. — Не награвся в дитинстві?

— Чому ж? Тільки дитинство моє було не зовсім таким, як хотіли батьки: війна, блокада.

— Ти залишався в Ленінграді під час блокади?!

— На щастя, ні. Батько пішов на фронт, начальником госпітала, а ми з мамою вчасно евакуювалися. Після війни повернулись.

— А батько?

— Батько також. Так що війну ми пережили, на відміну від

інших, без великих втрат. Однак, в дитинстві мені було не до машинок.

— Альбертику, я прошу тебе, будь обережним! — Вікторія помітила, що син надто активно взявся досліджувати крихітні авто. От уже дверцята одного з автомобільчиків, відламані, валялись на підлозі. — Не смій ламати машинки!

— А я хочу знати, чи міцно вони тримаються! — вперто закусив губу хлопчик.

— Гратися можна, не ламаючи речей. Не ти їх збирав, тому не повинен псувати.

— А я хочу! Вони мої! Мені їх подарували!

Починалася знайома сцена: “Хочу — дайте!” Вікторія не знала, що робити. Вдома вона такі ситуації роз’язувала просто — кількома ляпасами. Але тут, у цьому старовинному будинку, у цій шляхетній квартирі... Навіть кричати на дитину, не те що бити її, здавалося святотатством.

— Альбертику! — втрутився Валеріан Альбертович. — Грайся, будь ласка, та, якщо зможеш, постарайся не ламати моделі, деякі з них досить рідкісні.

— Не хочу! Мамо, їдьмо додому! Що це за кімната — тут нічого не можна зачіпати! Машинки — не ламай! Горнята — не бий! Їдьмо додому! Я не хо-о-очу...

Хлопчик кричав, внутрішньо потерпаючи: а раптом мама скаже — то й поїхали! — і забере його з цього чудового місця, де так багато цікавого і смачного. Крик був пробним каменем — як зреагує дядько. Альбертик використав давно перевірену і випробовану зброю, на маму й татка вона діяла безвідмовно. Можливо, подіє й на сивого дядечка. Він давно вже вивів для себе закон: чим старша людина, тим легше нею маніпулювати. Найменше його примхам підкорялася мама: з нею розмова коротка — зніме штанята і по попі! Татко не бив, переважно умовляв. А бабуся... О, бабуся Рая підкорялася йому в усьому! От ще б знайти ключик до дядечка, — як там його називає мама? — Валерчика, отоді б настала житуха! Думавши щось при- близно отаке, Альберт Валеріанович кричали, немов їх ріжуть:

— Я не хочу! Я не буду тут жити! Забирайте свої машинки!

Вікторія відчувала, що зараз їй доведеться розписатися в своїй

материнській неповноцінності, давши ляпаса, і не одного, дорогому синочкові, та Валеріан Альбертович випередив її:

— Альберте, не потрібно кричати, я й так тебе добре чую. Якщо тобі не подобаються машинки, я їх заберу! Однак, може, тебе зацікавить оце?

Він витяг з чарівної шафи коробку. Ой! Хлопчикові забило дух. Усі капризи одразу звітріли. Гвинтокрил! Іграшковий, але літає! Оце чудо!

Десь упродовж години в помешканні панувала тиша, яку порушувало лише тихе дзижчання — син випробовував нову іграшку. Ловити летючий апарат допомагала Герда, і гра захопила обох надовго.

Вікторія продовжувала знайомство з новою домівкою. Розпакувала речі. З дому взяла лише найнеобхідніше, і тому у величезній шафі залишилося багато вільного місця.

Валеріан Альбертович витлумачив її погляд на свій кшталт:

— Віточко, поступово ми придбаємо все, що тобі знадобиться. Не хвилюйся, якщо забракне місця, купимо ще одну шафу.

Увечері, поклавши сина спати, Вікторія розкошувала у пінистій запашній ванні. Навіть ванна тут була незвичайна! Чавунна, на литих левиних лапах, вкрита новим білосніжним блискучим шаром емалі, вона за розмірами значно перевищувала стандартні, тому висока на зріст Вікторія майже плавала в ній. Проте у ванній кімнаті цей міні-басейн не видавався таким уже великим — там вільно розмістилася якась імпортна пральна машинка, кошик для брудної білизни і ще залишилося місце. На фігурному, стилізованому під левину пащу, гачку висів завбачливо прилаштований господарем рушник і рожевий пенцьоар.

Ця розкішна ванна кімната нагадала Вікторії про давні події — Еллу Валентинівну, директора бази Вадима Олександровича, її намагання вдавати досвідчену спокусницю... Вона хотіла забути перші брудні кроки у білосніжний світ своєї мрії, та чомусь тепер, коли все так добре, клята одежина, немов рука з минулого, вириває і погрожує рожевим пальцем: “Не забувай, рано ще! За все треба платити!”

Вікторія стріпнула головою. Вона вже заплатила! За щастя жити з коханим чоловіком, з їхнім сином у такій чудовій квар-

тирі вона заплатила роками життя.

Одягнула пеньюар. Так хоче Валеріан, він так вифантазував собі цей вечір. Хай так буде. Вийшла, рожева й чиста, і попрямувала до спальні — подружнього ложа.

Перший поцілунок збудив у тілі Вікторії давно забуте тремтіння. Валеріан був ніжним і стриманим. Його вуста пахли коханням. Особливий смак, суміш дорогого тютюну, тонкого одеколону, чистоти, свіжості і ще чогось, притаманного тільки йому, повернув Вікторію в давні часи початку їхніх стосунків.

Перший дотик. Таке не забувається! На занятті з хірургії вони вивчали техніку обробки рук перед операцією. Професор спершу пояснив, як потрібно це виконувати правильно, а потім запропонував кожному повторити. Звичайно, навіть така, на перший погляд, проста річ виявилася зовсім не простою. Студентка Новосельська начебто робила все не гірше за інших, та саме їй професор зробив зауваження:

— Ні, ні, зовсім не так! Новосельська, ходіть сюди, я покажу вам, як потрібно. Спочатку миєте щіткою долоню... — він провів кілька разів пальцями, наче уявною щіткою, по її долоні, — а потім долонню поверхню пальців. Тоді — зворотний бік кисті. Обробляєте кожен пальчик ретельно, не минаючи нічого, особливо уважно — пучки. — Вікторія відчула внутрішній, глибоко схований, трепет його рук. Пальці професора, його впевнені, завжди точні й несхибні пальці, тремтіли, немов у студента на іспиті. Тремтіння чомусь передалося і їй. А професор продовжував: — Так обробляємо впродовж п'яти хвилин. Миємо руку до середини передпліччя. — Його пальці тисяччу голочок побігли по внутрішній поверхні її передпліччя. Одна з тих голочок уп'ялася в її серце. Мабуть, тоді воно й сталося. Відтоді заняття професора Аршавського, його лекції, операції стали для Вікторії святом. Кожне його слово — откровенням.

Коли ж стосунки увійшли в найвищу фазу, коли Валеріан Альбертович став просто Валерчиком, коли його пальцям не стало заборон на її тілі, Вікторія відчула, нарешті, велич торжества плоті. Вона прагла не просто спілкування — фізичної близькості. Її тіло розкривалося назустріч з радістю очікування. Ніколи раніше вона не знала цього, хоч, окрім своєї львівської

пригоди, зустрічалася на перших курсах з кількома “перспективними” хлопцями. “Це тому, що я не кохала їх, тому моє тіло мовчало!” — зрозуміла з полегшенням Вікторія і перестала вважати себе калікою, нездатною до переживання фізичної втіхи. Та раділа завчасу — бажання сповнювало її, ество палало, та збудження не досягало апогею, та блискавка, що пронизує закоханих, ніяк не хотіла влучати в її досконале тіло!

“Може, наступного разу!” — сподівалася вона. Минав час, та все залишалось як раніше — вогонь згасав, не спалахнувши.

З Василем, молодим, сильним і закоханим, було навіть гірше. Все в ній відмовлялося сприймати його як чоловіка. Він був другом, не більше. Подружній обов’язок Вікторія виконувала з примусу. Василь намагався догодити дружині, проте його дотики і поцілунки, його пестощі замість того, щоб наблизити жаданий вибух, тільки дратували і стомлювали. Згодом від подруг в інституті вона довідалася, як слід поводитися, щоб чоловік вважав себе левом у ліжку. Імітувала палку пристрасть так вміло, що наївний Василь мав її за гарячу коханку і майже зовсім повірив, що вона забула своє захоплення професором.

Від цієї ночі Вікторія очікувала багато. Сьогодні, тут, з коханим чоловіком, у подружньому ліжку, а не десь у машині чи на випадковій квартирі, станеться, нарешті, диво: її холодне, хоч і прекрасне тіло струсоне, отой шалений розряд реалізованого бажання.

Вікторія скинула з плечей рожевий пеньюар і постала у своїй чарівній оголеності, ступивши рожевою ніжкою на рожевий килим.

Валеріан Альбертович щось говорив. Говорив про її красу, обволікав ніжними словами, шепотів про те, що час і пологи тільки збагатили жіночу звабу. Водночас його вуста і руки впізнавали у цій дорослій жінці свою Віточку, свою до найдрібнішого знайому, та все одно нову... Віта слухала його слова, віддалася на волю його рук і відчувала, як зростає в ній великий гарячий клубок. Він росте, росте, ще трохи — й заповнить її усю!

Нараз Валеріан Альбертович замовк. Важко дихаючи, ліг поруч. Ледве ворущачи губами, прошепотів слова вдячності.

Вікторія не зрозуміла, в чому справа. Це що, все?

Так, усе, заструменіла замість відповіді по стегнах тепла рідина. Вікторія схопила серветку, витерла, аби не заплямити білосніжні тонкі простирадла. Справді, все...

— Мамо, мамо, казочку! — застукотів у двері нестерпний синочок.

Добре, що не хвилиною раніше. Вікторія підвелася, вбралася у ненависний чомусь рожевий халат і пішла в дитячу, розповідати синові казочку, якої він уже років три вечорами не просив. Пішла, ховаючи сльози. Вперше в житті зраділа, що син полюбляє капризувати.

Альбертик, сонний і стомлений враженнями, потребував маминої казочки, мов торішнього снігу, йому просто потрібна була ще одна перемога і, отримавши її, юний полководець солодко заснув.

Вікторія вимкнула світло, погладила Герду, яка влаштувалася спати біля ліжечка нового маленького господаря, зазирнула в її мудрі очі:

— Не все так просто, подруженько ти моя собача... То у казках все закінчується весіллям. В житті з весілля найцікавіше тільки починається.

“Не все так просто...” — повторила Вікторія, розглядаючи за вікном вагона зелень білоруських лісів.